

**EMANUEL BÖHM A JOZEF STYK –
KOŠIČANIA Z TURCA A ORAVY.
RIVALI A SPOLUPRACOVNÍCI V SLOVENSKEJ POLITIKE
(1945-1948)**

Štefan Šutaj

TÚTO STRÁNKU UPRAVÍME PODĽA OBÁLKY

Emanuel Böhm a Jozef Styk – Košičania z Turca a Oravy

Rivali a spolupracovníci v slovenskej politike (1945 – 1948)

Autor:

prof. PaedDr. Štefan Šutaj, DrSc., Katedra histórie FF UPJŠ

Vedecký redaktor:

Prof. PaedDr. Martin Pekár, PhD.

Recenzenti:

prof. PhDr. Jiří Kocian, CSc.

PaedDr. Marian Gajdoš, CSc.

Publikácia bola vydaná v rámci riešenia projektu VEGA-1/0212/15 – Miesta pamäti Košíc II (ľudia a dejiny)

© Štefan Šutaj

Všetky práva vyhradené. Toto dielo ani žiadnu jeho časť nemožno reprodukovat', ukladať do informačných systémov alebo inak rozširovať bez súhlasu majiteľov práv. Za odbornú a jazykovú stránku príspevkov zodpovedá autor.

Vydavateľ: ŠafárikPress

ISBN 978-80-8152-678-7

OBSAH

1	NA ÚVOD.....	7
2	EMANUEL BÖHM A JOZEF STYK – ŽIVOT A KARIÉRA DO ROKU 1945.....	9
2.1	Jozef Styk a jeho vstup do politického života.....	11
2.2	Žilinská dohoda – 6. október 1938	14
2.3	Jozef Styk v čase Slovenského štátu a zapojenie do odboja	16
2.4	Jozef Styk a Demokratická strana v Slovenskom národnom povstaní.....	21
2.5	Emanuel Böhm – konfrontácia či koexistencia národnej a odbojovej línie v jeho činnosti.....	23
3	FORMOVANIE POVOJNOVÉHO POLITICKÉHO ŽIVOTA NA SLOVENSKU	26
3.1	Vtedy na východe.....	26
3.2	Jozef Styk ako povereník pre dopravu a verejné práce.....	29
3.3	Jozef Styk a Emanuel Böhm a Demokratická strana po oslobodení	29
3.4	Jozef Styk na rokovaníach o vládnom programe v Moskve	31
3.5	Zjazd Demokratickej strany v Košiciach	34
3.6	Zjazd Demokratickej strany v Martine 7.-8. júla 1945.....	35
3.7	Jozef Styk a činnosť expozitúry SNR v Košiciach	37
3.7.1	Jozef Styk – podpredseda Slovenskej národnej rady – expozitúra SNR v Košiciach	37
3.7.2	Jozef Styk a expozitúra Ústredného sekretariátu DS v Košiciach.....	46
3.7.3	Jozef Styk a <i>Demokrat</i>	49
3.8	Jozef Styk a organizácia obnovy vojnou poškodeného Slovenska	50
3.8.1	Vojnou poškodené Slovensko v rokoch 1945-1946	50
3.8.2	Komisia pre obnovu východného Slovenska	53
3.9	Dočasné národné zhromaždenie a reorganizácia Slovenskej národnej rady.....	56
3.10	Emanuel Böhm a reštart jeho politickej kariéry po roku 1945	57
3.10.1	Na Osídľovacom úrade pre Slovensko.....	57

3.10.2	Činnosť E. Böhma v rámci Komisie pre výskum vlastivedných otázok zriadenej pri Predsedníctve SNR.	59
3.11	Katolíci a evanjelici – Aprílová dohoda a pozícia Jozefa Styka a Emanuela Böhma v orgánoch Demokratickej strany	64
3.11.1	Predvolebná aktivizácia Emanuela Böhma a cesta k Aprílovej dohode.....	64
3.11.2	E. Böhm a J. Styk v predvolebnej propagande	73
4	VOĽBY 1946 A ZMENY V POSTAVENÍ OBOCH POLITIKOV.....	77
4.1	Výsledky volieb z 26. mája 1946 a ich vplyv na kariéru J. Styka a E. Böhma.....	77
4.1.1	Príprava kandidátky na voľby do Ústavodarného národného zhromaždenia.....	77
4.1.2	Výsledky volieb a Košický volebný kraj.....	81
4.2	Zákonodarné a vládne orgány po voľbách v roku 1946.....	82
4.2.1	Ústavodarné národné zhromaždenie a aktivity E. Böhma a J. Styka v parlamente.....	82
4.2.2	Rekonštrukcia Slovenskej národnej rady a Zboru povereníkov po voľbách v roku 1946.....	84
4.2.3	Vláda a Zbor povereníkov po voľbách v roku 1946	86
4.2.4	Aktivity J. Styka a E. Böhma v straníckej politike a verejnom živote po voľbách v roku 1946.....	88
4.3	Zmeny v rezorte zdravotníctva po nástupe Emanuela Böhma do funkcie.....	93
4.4	Jozef Styk – povereník techniky	99
4.4.1	Obnova vojnou zničeného východného Slovenska – reálny problém povojnovej politiky.....	100
4.5	Jozef Styk na povereníctve poľnohospodárstva	106
4.6	Jozef Styk a Emanuel Böhm v kauze Tiso.....	106
4.7	Nástup a ofenzíva komunistickej strany proti DS v roku 1947 – Jozef Styk a Emanuel Böhm	109
4.7.1	„Očista“ verejného života ako súčasť boja o politickú moc.....	109
4.7.2	Od očisty k „protištátnemu sprisahaniu“	114
4.7.3	Od kriminalizácie k jesennej politickej kríze	117
4.7.4	Diskreditačná kampaň proti Emanuelovi Böhmovi	122

5	FEBRUÁR 1948 A ZÁSADNÝ OBRAT V ŽIVOTNÝCH OSUDOCH JOZEFA STYKA A EMANUELA BÖHMA.....	130
5.1	II. zjazd Demokratickej strany	130
5.2	Vládna kríza vo februári 1948 a J. Styk a E. Böhm	132
5.3	Rozdielne pofebruárové osudy J. Styka a E. Böhma	140
5.3.1	Jozef Styk politický väzeň a nepriateľ režimu	140
5.3.2	Pôsobenie E. Böhma v emigrácii (stručný pohľad).....	142
6	NA ZÁVER.....	150
	PRAMENE A POUŽITÁ LITERATÚRA.....	153
	MENNÝ REGISTER.....	161

1 NA ÚVOD

Práca je výsledkom z riešenia projektu *Miesta pamäti Košíc II. (ľudia a dejiny)*, ktorý bol podporený agentúrou VEGA. Cieľom projektu bolo sledovať historické osobnosti spojené s dejinami Košíc, v súvislostiach historického vývoja. Nielen v rámci projektu, ale aj v tejto práci nejde o kronikárske zachytenie priebehu života a diela významnej osobnosti, ale o postihnutie života a diela v súvislosti s vývojom mesta, udalosťami, ktoré ovplyvnili jeho vývoj, v prípade ak je to možné, ako je aj prípad dvoch vybraných osobností Emanuela Böhma a Jozefa Styka, aj v širších siločiarach (regiónu, štátu, národa...), v historických súvislostiach ich vývoja a v interakcii „priestor“ – osobnosť; osobnosť – „priestor“.

Historická biografica je nesporne náročným odborným žánrom vedeckej literatúry. Obsahuje v sebe množstvo rizík, ktoré stoja autorovi v ceste k spracovaniu historicko-biografickej štúdie. Pre vedeckú historickú biograficu by mala byť rozhodujúca vedecká konfrontácia a kritický prístup pri interpretácii a prezentovaní výsledkov zistení, založený na štúdiu historických dokumentov a ďalších prameňov, získaných vedeckým výskumom a spracovaných vedeckými metódami, aj k samotnej skúmanej historickej osobnosti.

V predchádzajúcich obdobiach bola pre hodnotenie postavenia a významu osobnosti rozhodujúca príslušnosť k sociálnej triede, spoločenskej vrstve alebo zainteresovanosť na cieľoch vládnucej strany. Aj v súčasnosti sa zachovali pri spracovaní historických osobností prístupy, ktoré na podobných princípoch riešia pozíciu osobnosti. Len sa zmenili priority. V tomto rámci majú triedny, etnický, či konfesionalny prístup k historickej osobnosti veľmi podobné, väčšinou negatívne dôsledky. Osobná zaujatosť, postihnutie a niekedy aj očarenie skúmanou osobnosťou a osobná (príbuzenská, lokálpatriotická či iná) zainteresovanosť, sú taktiež rizikom pri spracovaní historickej biografice. S tým sú často spojené tiež adoračné a hagiografické tendencie v pokusoch o historickú biograficu. Práve tento typ biografíí, ktorých cieľom bolo dosiahnuť oslavu, glorifikáciu významnej osobnosti bol v slovenskej historiografii na začiatku písania biografíí o významných historických osobnostiach.¹

Ak nechce autor sklízať do životopisného kronikárstva, musí sa orientovať nielen v životnom príbehu historickej osobnosti, ale aj v zložitých otázkach historických období, v ktorých osobnosť aktívne zasahovala do spoločenského (politického, umeleckého, vedeckého...) života.² Súčasťou tohto procesu môže byť aj spracovanie protagonistov slovenskej, ale aj lokálnej historiografie, či

1 Na túto črtu biografických prác poukázala štúdia: HOLLÝ, Karol. Formovanie historickej pamäti o Andrejovi Kmeťovi (1908-1914). In *Forum historiae*, 2008, roč. 2, č. 1.

2 KMEŤ, Miroslav – OTTMÁROVÁ, Bernadeta. *Na žirnej rovine... Z príbehu Čabäna Michala Žilinského*. Nadlak : Vydavateľstvo Ivana Krasku, 2014.

zaujímavých a neraz zabudnutých aktérov našich dejín. Medzi významné počiny slovenskej historiografie patrí vydanie kolektívnych prác biografii o významných dejateľoch slovenskej politiky, ktoré sú taktiež jednou z línií spracovania historických biografii. Spomeniem len osobnosti 20. st. Martin Rázus, Gustáv Husák, Vavro Šrobár, Laco Novomeský, Ivan Dérer a iní.³ Aj tie však majú svoje riziká, lebo sústreďujú neraz nekonzistentné a obsahovo či úrovňou spracovania rozdielne texty a ich editori neprejavujú dostatočné úsilie, aby texty boli komplexnou výpoveďou. Na druhej strane aj čiastočné štúdie o významných aktéroch slovenských dejín významnou mierou prispievajú k rozšíreniu nášho poznania.

V súvislosti s názvom projektu, ktorý v sebe nesie vnútorný náboj konceptu historickej pamäte, je potrebné pripomenúť, že tak ako vnímanie historickej udalosti nekončí tým, že sa odohrala, ani smrťou aktéra, nemusí končiť príbeh skúmanej osobnosti. Historická udalosť aj historická osobnosť ďalej „žijú“ svoj život v historickej pamäti. Koncept dejiny a pamäť vytvára možnosti skúmať, ako sa objekt nášho výskumu prezentuje po jeho smrti, ako žije v pamäti, v inštrumentalizácii dejín, či ako sa pripomína alebo aj nepripomína a využíva v propagande či politike.

3 Pekník, Miroslav (ed.) *Martin Rázus – politik, spisovateľ a cirkevný činiteľ*. Bratislava : Veda, 2008.; Michálek, Slavomír – Londák, Miroslav (Eds.). *Gustáv Husák. Moc politiky. Politik moci*. Bratislava : Veda, 2013; KINČOK, Branislav a spol. *Gustáv Husák a jeho doba*. Bratislava : ÚPN, 2015; PEKNÍK, Miroslav a kol. *Dr. Vavro Šrobár politik, publicista a národnoosvetový pracovník*. Bratislava : Veda, 2012; PEKNÍK, Miroslav et al. *Dr. Ivan Dérer – politik, právnik, publicista*. Bratislava : Veda, 2010 a iné.